

İbrahim Ağa Vəkilov Azərbaycan tarixində tanınmış şəxsiyyətlərdən biridir. O, 1853-cü il mayın 7-də keçmiş Yelizavetpol quberniyasının Qazax qəzasının Qırx Salahlı kəndində anadan olmuşdur. İbrahim ağanın 1864-cü ildə on bir yaşı olarkən atası Paşa ağa vəfat etmişdir. O, Tiflisdəki üçüncü Mejavoy Hərbi Gimnaziyasında doqquz il təhsil aldıqdan sonra həmyerlisi Mirzə Hüseyn əfəndi Qayıbzadənin məsləhəti ilə Peterburqdakı hərbi topoqrafiya məktəbinə daxil olmuşdur. 1879-cu ildə həmin hərbi məktəbi müvəffəqiyyətlə bitirərək praporşik rütbəsi almışdır.

Ölkəmizin ilk coğrafi xəritəsinin müəllifi və topoqrafiya məktəbinin yaradıcısı

Tiflisə göndərilən gənc zabıt bir müddət Qafqaz hərbi dairəsinin topoqrafiya qərargahı şöbəsində çalışmışdır. Xidmətinin ilk dövrlərində Dağıstanda aparılan topoqrafik çəkilişlərlə məşğul olmuş, 1883-cü ildə isə Rus-İran komissiyasının tərkibində Xəzər dənizindən Əfqanıstana qədər uzanan sərhədlərin dəqiqləşdirilməsində iştirak etmişdir. Belə bir ciddi və məsuliyyətli əməliyyatları vaxtından əvvəl - cəmi iki ilə müvəffəqiyyətlə yerinə yetirdiyinə görə İbrahim ağa Vəkilovun xidməti İran hökuməti tərəfindən ən yüksək qiymətə- "Şirə-Xurşid" ordeninə layiq görülmüşdür.

İbrahim ağa Vəkilov Qafqaz hərbi dairəsinin topoqrafiya şöbəsinə rəhbərlik etdiyi beş il ərzində Qafqazın və Krımın müxtəlif rayonlarında topoqrafik çəkilişlərlə məşğul olmuşdur. 1891-ci ildə Türkiyəyə ezam olunan İbrahim ağa dörd il oradakı rus səfirliyində yaşayaraq xüsusi tapşırıqları yerinə yetirmiş, xeyli müddətdən sonra yenidən Qafqaz hərbi dairəsində mayor rütbəsində mühüm işlər icraçısı kimi fəaliyyətini davam etdirmişdir. Sonrakı illərdə şöbə rəisi olan podpolkovnik 1901-ci ildən Qars vilayətinin rus-türk sərhədlərində topoqrafik çəkilişlərə rəhbərlik etmişdir. Yeri gəlmişkən qeyd edim ki, Bosforun hərbi xəritəsini məhz İbrahim ağa Vəkilov hazırlamışdır. Rus-İran hökumətinin 1912-1913-cü illərdəki danışıqlarına uyğun olaraq Cənubi Azərbaycanın Təbriz, Urmiya və Xoy şəhərlərində həyata keçirilən topoqrafik çəkilişlərə də başçılıq etmişdir.

Birinci Dünya müharibəsi dövründə döyüşən ordunun qərargahında fəaliyyət göstərən İbrahim ağa Vəkilov 1917-ci ilin fevral inqilabından sonra Tiflisə qayıtmışdır. O, 1917-ci il inqilabından sonra bir müddət Tiflisdə Zaqafqaziya Federasiyasında, eləcə də Zaqafqaziya Xeyriyyə Cəmiyyətinin sədri vəzifəsində çalışmış, sonralar isə fəaliyyətini Bakıda və Gəncədə davam etdirmişdir.

1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan Respublikası öz dövlət müstəqilliyini elan etdikdən sonra ölkənin digər tanınmış görkəmli hərbiçiləri - Səməd bəy Mehmandarov, Əliağa Şıxlinski, Həbib bəy Səlimov və digərləri ilə yanaşı, İbrahim ağa Vəkilov da Azərbaycan Milli Ordusunun yaradılmasında fəal iştirak etmişdir. İbrahim ağa Vəkilov ordu quruculuğunda iştirak etməklə yanaşı, həmçinin Azərbaycan hökumətinin göndərişi ilə Qazax qəzasında kənd və şəhər şuralarının seçkilərinə də rəhbərlik etmişdir. Onun nüfuzu və səmərəli fəaliyyəti Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin həmin bölgədəki mövqeyinin güclənməsinə əhəmiyyətli təsir göstərmişdir.

İbrahim ağa Vəkilovun ölkədəki fəaliyyəti və nüfuzu nəzərə alınaraq 1918-ci il iyun

nun 23-də respublika daxili işlər nazirinin əmrinə uyğun olaraq o Gəncənin general-qubernatoru təyin edilmişdir. Goran mahalında və onun ayrı-ayrı kəndlərində özlərinə sığınacaq tapmış aqressiv daşnak silahlı dəstələrinə divan tutan qubernator quldur erməni dəstələrini tərk-silah etmişdir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin 1919-cu il 30 mart tarixli qərarı ilə uzun illər ordudakı nümunəvi xidmətinə görə İbrahim ağa Paşa ağa oğlu Vəkilova general-mayor rütbəsi verilmişdir. İbrahim ağa Vəkilov Qafqazda hərbi topoqrafiya üzrə general-mayor rütbəsinə layiq görülmüş yeganə şəxsiyyət olmuşdur.

Azərbaycan hökumətinin 6 may 1919-cu il tarixli qərarı ilə general-mayor İbrahim ağa Vəkilov Azərbaycan Ordusunun Baş Qərargahındakı Baş idarənin topoqrafiya şöbəsinin rəisi təyin edilmişdir. O, aprel işğalına qədər həmin vəzifədə çalışmışdır.

1919-cu ilin dekabr ayında ilk hərbi bayrağımızın təsdiq olunması haqqında Baş Qərargah İdarəsi qərar verdi. Bayrağın yaradıcısı hərbi topoqrafiya şöbəsinin rəisi general-mayor İbrahim ağa Vəkilov idi. İpək sapla işlənmiş bayrağın bir üzündə əski əlifba ilə "Azərbaycan", o biri üzündə isə Müqəddəs Qurandan: "Allahdan kömək və qələbə yaxındadır" ayəsi yazılmışdı. Baş Qərargah İdarəsinin verdiyi beş sayılı qərarla qeyd edilirdi ki, süvari, piyada alaylarında, əlahiddə tabor və hərbi məktəblər üçün vahid formada bayrağın yaradıldığı elan olunur.

1920-ci ildə Azərbaycanın ilk coğrafi xəritəsinin müəllifi və respublikamızda topoqrafiya məktəbinin yaradıcısı general-mayor İbrahim ağa Vəkilov olmuşdur.

Qırx ilə yaxın hərbi topoqraf kimi fəaliyyət göstərən İbrahim ağa Vəkilovun xidmətləri "Müqəddəs Anna" ordeninin üçüncü dərəcəsilə (1886), "Müqəddəs Stanislav" ordeninin ikinci dərəcəsilə (1894), "Müqəddəs Anna" ordeninin ikinci dərəcəsilə (1897), "Müqəddəs Vladimir" ordenin dördüncü dərəcəsilə (1903) qiymətləndirilmişdir.

Hərbi topoqraf Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra müəllimlik fəaliyyəti ilə məşğul olmuş, Respublika Xalq Torpaq Komissarlığı Topoqrafiya-Geodeziya İdarəsinin rəisi vəzifəsində, Azərbaycanın Qədim Dövr İncəsənət Abidələrini və Təbiəti Mühafizə Komitəsində çalışmışdır. İbrahim ağa Vəkilov 1934-cü il iyunun 2-də vəfat etmişdir.

Rəfiq SƏFƏROV,
Azərbaycan Respublikası Milli Arxiv İdarəsinin
Baş məsləhətçisi.